

بررسی و تحلیل مشکلات معلمان در تدوین طرح درس (مطالعه موردی: مدارس متوسطه اول و دوم شهر اشتهارد)

زهرا خسروی^۱، شهرام هاشم‌نیا^۲، زهرا لبادی^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد گروه علوم تربیتی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

۲- استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران.

۳- استادیار گروه علوم تربیتی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران.

چکیده

هدف از انجام این پژوهش، بررسی و تحلیل مشکلات معلمان در تدوین طرح درس می‌باشد. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی؛ و از نظر روش پژوهش، توصیفی از نوع پیمایشی بوده است. جامعه آماری پژوهش شامل همه معلمان مقاطع تحصیلی متوسطه اول و دوم شهر اشتهارد در سال تحصیلی ۹۹-۹۸ به تعداد ۲۶۰ نفر می‌باشد. برای تعیین نمونه آماری، جدول کرجسی و مورگان مورد استفاده قرار گرفت و ۱۵۵ پرسشنامه جمع‌آوری شد و شیوه نمونه‌گیری، نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب می‌باشد. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته بوده است که با استفاده از ادبیات و پیشینه پژوهش تهیه شد. در تدوین پرسشنامه روایی صوری و محتوا به کار رفت و پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ ۰/۹۷۴ محاسبه شد. در این پژوهش از آمار توصیفی جهت تحلیل توصیفی داده‌ها و آمار استنباطی از رگرسیون خطی و آزمون T تک‌گروهی و آزمون خی دو استفاده شد. لازم به ذکر است که در تجزیه و تحلیل‌های آماری از نرم‌افزار آماری SPSS استفاده شده است. با مطالعه پیشینه نظری پژوهش‌های انجام گرفته مرتبط با موضوع ۴ عامل فردی، انگیزشی، شناختی و مدیریتی به عنوان مشکلات معلمان در تدوین طرح درس مورد بررسی قرار گرفتند. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که عوامل شناختی، انگیزشی، مدیریتی و فردی در تدوین طرح درس در بین معلمان مقاطع تحصیلی متوسطه اول و دوم شهر اشتهارد نقش دارند. همچنین نتایج نشان داد که بین عوامل جمعیت شناختی فقط جنسیت در میان معلمان تفاوت معناداری وجود دارد و عوامل دیگر مانند (سن، تحصیلات، سابقه تدریس، وضعیت تاهل و وضعیت استخدامی) در میان معلمان تفاوت معناداری وجود ندارد. از این جهت جنسیت می‌تواند به عنوان یک عامل تعیین‌کننده در تدوین طرح درس مطرح گردد و عوامل دیگر مانند (سن، تحصیلات، سابقه تدریس، وضعیت تاهل و وضعیت استخدامی) نمی‌تواند به عنوان یک عامل تعیین‌کننده در تدوین طرح درس مطرح گردد.

واژگان کلیدی: طرح درس، عوامل (فردی، انگیزشی، شناختی و مدیریتی)، معلمان

مقدمه:

نقش اصلی و حساس معلم در امر آموزش و پرورش بر هیچ کس پوشیده نیست و همه آحاد جامعه بر این عقیده‌اند که معلم می‌تواند جامعه‌ای را متحول سازد. از آنجا که معلم با روح و روان و احساس‌های افراد سروکار دارد، چنانچه به درستی عمل نکند زبان‌های جبران‌ناپذیری بر جای می‌گذارد. لذا معلم باید در تدریس خود راه و روشی را انتخاب کند تا بتواند درس را با آسانترین روش، قابل فهم نماید. مطالبی را که از نظر زیرسازی و اهمیت در درجه اول قرار دارد بر سایر مطالب تقدم دارد و ترتیب، مقدمه‌ها، زمینه‌سازی مطالب و تنظیم مسائل بنیادی را براساس تکنولوژی نوین، در بررسی موضوع مورد بحث، رعایت کند (مجدفر، ۱۳۸۵).

وجود مدرسان کارآمد برای موفقیت یک برنامه آموزشی ضرورت بسیار دارد و بدون مدرسان آزموده و مطلع از فرایند تدریس و رشته تخصصی مربوط، هیچ برنامه آموزشی نمی‌تواند کاملاً موفق باشد. در هر سطح و سازمانی رهبر آموزشی، یعنی مدرس، عنصر اصلی کارایی برنامه‌های درسی است. باید توجه داشت که اصول برنامه‌ریزی درسی و ارزیابی برای کلیه سطوح آموزشی کلی و همگانی است. تدریس وظیفه پیچیده و خطیری است که باید قبل از شروع دوره، و در طول تشکیل و اداره کلاسها به طور مستمر در مورد مسائل آن تصمیم‌گیری شود میزان موفقیت مدرسان به میزان قابلیت آنها در توانمند ساختن فراگیران به فراگیری سریع و بهنگام مطالب درسی بستگی دارد (میلر، ترجمه مهرمحمدی، ۱۳۹۸).

تدریس به عنوان علم، هنر و اساسا ابزاری برای توسعه دولتهاست. ما نمی‌توانیم بر جاده وسیع دانش پیشرفته و عمل با کیفیت قدم بگذاریم مگر اینکه معلمان خوبی داشته باشیم و تربیت برای حیات و پیشرفت بشر اهمیت بسیار دارد اکنون زمان آن رسیده که به تدریس به صورت حرفه‌ای نگریسته شود، امری که دهه‌هاست برای بهنگام‌سازی مداوم فرد معلمان به صورت بالقوه پیشنهاد می‌شود. برای این امر ما باید به دانش موضوعی و دانش تدریس دست پیدا کنیم. معلمان تازه کار نیاز دارند بدانند چگونه تدریس کنند. ما نیاز داریم بطور ماهرانه تدریس کنیم، با توانایی تشخیص، تحلیل، ارزشیابی سرکلاس برویم و بیشترین تاکید را بر بهبود کیفیت و یادگیری در سرکلاس داشته باشیم (صفوی، ۱۳۹۶).

یکی از راه‌های انکارناپذیر در ارتقا کیفیت آموزش، برنامه‌ریزی درسی و داشتن طرح درس است. برنامه‌ریزی درسی فرایندی است جهت تعیین هدف‌های مناسب و تشخیص مسائل، نیازها، امکانات و محدودیت‌هایی که برای رسیدن به آن اهداف موجود است (صابریان، حاجی آقاجانی، قربانی و ملک، ۱۳۸۲). طرح درس توصیف کتبی فرایند آموزش است که در آن نشان داده می‌شود چه چیزی، با چه روشی، در چه زمان و مکانی باید یاد گرفته شود و دانش‌آموزان چگونه ارزیابی خواهند شد، باید دانست که ظرفیت انسان برای یادگیری محدود است و هیچ کس نمی‌تواند همه مهارت‌ها و دانش‌ها را کسب نماید. زندگی نیز خیلی کوتاه است و فراموشی آن را کوتاه‌تر می‌کند. به بیشتر افراد هم موهبت بیشترین ظرفیت یادگیری اعطا نشده است. همه این عوامل محدود کننده بوده و شکاف و عدم تناسب میان گستره علوم و ظرفیت محدود یادگیری دانش‌آموزان را بیشتر می‌کند. برنامه‌ریزی درسی اقتصادی کردن توانایی محدود یادگیری است. هوش انسان گرانباتر از آنست که صرف یادگیری طرح درس اتفاقی و خلق الساعه گردد (تقی پورظهير، ۱۳۹۸).

تدوین طرح درس از مراحل اساسی فعالیت‌های قبل از تدریس برای هر مدرس است و می‌تواند تا حدود زیادی راهگشای وی برای ارائه آموزش موثر و باکیفیت بالاتر باشد. طرح درس، دیدگاه فراگیران را نسبت به کیفیت آموزش بهبود بخشیده و ضمن ایجاد نظم منطقی و هماهنگی، فعالیت‌های فرادهنده و فراگیر را هدفمند می‌سازد. طرح درس باعث افزایش فراگیری، تسهیل فرآیند آموزش، افزایش انگیزه برای حضور منظم در کلاس و شرکت فعال دانش‌آموز در بحث‌ها شده و چگونه آموزش دادن را به معلم و چگونه یادگرفتن را به فراگیران می‌آموزد و ابزاری برای خودیادگیری در اختیار دانش‌آموز قرار می‌دهد (فتاحی، ۲۰۰۹؛ مبارکی، ۲۰۱۱). طرح درس یکی از ابزارهای مناسب نرم‌افزاری است که در خدمت آموزش صحیح قرار می‌گیرد و یادگیری را تسهیل و تکلیف معلم و دانش‌آموز را در ابتدا، وسط کار و انتهای آموزش به خوبی و با صراحت مشخص می‌کند (مجدر، ۱۳۸۵). همچنین "طرح درس" تعامل پویا بین یاددهنده و یادگیرنده ایجاد نموده و باعث می‌شود که یادگیرندگان ضمن یافتن دلایل منطقی برای برنامه‌های یادگیری خود، در اجرای برنامه درسی احساس مسئولیت نمایند که این مسئله آنان را وادار می‌کند تا به فرآیند اجرای تدریس با توجه باشند و سهم مشخصی در حد توان خود در اجرای برنامه‌های درسی ایفا نمایند (صابریان، ۱۳۸۳). طرح درس راهنمای معلم و چهارچوبی منظم و سازمان‌دهی شده برای رخدادهای آموزشی است. در یک طرح درس خوب تنظیم شده حداقل باید عناصر و سازه‌هایی همچون موضوع درس، رئوس مطالب، هدف کلی درس، اهداف جزئی و رفتاری، رفتار و ورودی دانش‌آموزان، ارزشیابی تشخیصی، فعالیت‌های آموزشی، روش تدریس، وسایل آموزشی مورد نیاز، شیوه ارزشیابی در پایان کلاس و فعالیت‌های تکمیلی بیرون از کلاس مورد بررسی و توجه قرار گیرند (شعبانی، ۱۳۹۷).

مطالعات محدودی درباره طرح درس و رعایت استانداردهای آن و مشکلات معلمان بر استفاده از طرح درس در برنامه‌ریزی درسی انجام شده است که می‌توان به موارد زیر اشاره کرد.

پرامولسووک و ماگدای (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان تایید حرکت و شناسایی استراتژی تدریس طرح‌درس دانشجویان معلمان انگلیسی در فیلیپین می‌باشد. در چارچوب ابلاغی برای معلمان تازه کار به این نتیجه رسیدند که طبق نتایج اولیه بسیاری از معلمان تهیه طرح درس را سخت می‌دانند اما در کسب دانش عملی بسیار موثر است و داشتن چارچوب طرح درس، برای برنامه‌ریزی دروس می‌تواند در نوشتن ساختار درس کمک کند. کونینگ، بریمریچ، باک‌هلتر و گلاتش (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان «دانش عمومی، آموزشی، سازگاری آموزشی در طرح درس نوشته شده و آموزش در بین معلمان نگهدارنده» به این نتیجه رسیدند که طرح درس معلمان به عنوان یک زمینه تحقیقاتی از نظر مدل‌سازی و سنجش صلاحیت‌های مربوطه، مورد توجه کمی قرار گرفته است. کونینلن (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان «تجزیه و تحلیل طرح درس معلمان نگهدارنده» نشان داد. که میزان انتقال رویه‌ها و دانش استدلال به طرح‌درس معلمان منجر به درک ماهیت ویژگی‌های روانشناختی و معماری سازگار با انتزاع و توجه دانش‌آموزان به استدلال می‌شود. تئوری طرح درس به عنوان یک چارچوب تحلیلی و توجه به دانش قبلی دانش‌آموز، طرح درس می‌تواند به درک بهتری از ارتباطات برسد. وهمن، پیلو، کامر و رفایی (۲۰۲۰) در این مقاله بررسی می‌کند که چگونه مطالعه درسی فرصت‌هایی را برای اساتید دانشگاه فراهم می‌کند تا بتوانند در پروژه‌های بین رشته‌ای آموزش و یادگیری (SoTL) شرکت کنند. علاوه بر ساختار پروژه‌های SoTL، مطالعه درس می‌تواند به دانشکده در توسعه برنامه‌های ارزیابی برای بهبود یادگیری دانش‌آموز کمک کند.

ناگرو، فراسر و هوک (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان «طرح درس با توجه به مشارکت: استراتژی‌های مدیریت کلاس درس فعال برای آموزش برنامه‌درسی» نشان دادند موفقیت معلم برای موفقیت دانش‌آموز بسیار مهم است، با این وجود معلمان روزانه خود را به چالش می‌کشند تا نیازهای متنوع یادگیری و رفتاری دانش‌آموزان خود را برآورده کنند. این مقاله نشان می‌دهد که چگونه معلمان می‌توانند استراتژی‌هایی را در طرح درس خود قرار دهند و شامل الگوی طرح درس با مثالهای ایجاد شده توسط معلم است. سهین، تسکین، کیگدم (۲۰۱۷) نشان داده‌اند که باید برای معلمان پیش از خدمت فرصتی ایجاد شود تا در طی تمرین با دانش‌آموزان آشنا شوند. تحقیقات بیشتر همچنین به ما کمک می‌کند تا بیشتر در مورد چگونگی کمک به معلمان آینده خود برای توسعه مهارت‌هایی برای برنامه‌ریزی دروس خود به آنها کمک کنیم. رمضانی، دشتی، محبی، و شریفی‌راد (۱۳۹۶) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که اساتید دانشگاه از نظر نگرش نسبت به طرح درس در قالب اجزای مدل تضمین آموزش در وضعیت مناسبی قرار نداشتند. بنابراین لزوم برنامه‌ریزی‌های دقیق و مستمر برای بهبود این مساله حائز اهمیت می‌باشد. صیف و چولکی (۱۳۹۵) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که بارزترین علل ممانعت و مخالفت معلمان در برابر تدوین طرح درس نداشتن انگیزه و مزایای شغلی و بطور خلاصه نداشتن رضایت شغلی می‌باشد. نیازآذری (۱۳۹۳) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که عوامل شناختی، انگیزشی و مدیریتی بر تمایل اساتید به طرح درس در فرایند تدریس برنامه‌ریزی درسی مؤثرند. همچنین نتایج نشان داد که عوامل شناختی، عوامل مدیریتی و عوامل انگیزشی به ترتیب بیشترین و کمترین تأثیر را بر تمایل اساتید به تنظیم طرح درس را در فرایند تدریس برنامه‌ریزی درسی داشته‌اند. ادیب حاج باقری، موسوی، لطفی و امین‌الرعایایی (۲۰۱۳) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که طرح درس ارائه شده توسط اساتید از نظر کیفیت در سطح متوسطی قرار داشته، بیشترین مؤلفه‌ای که در مورد «طرح درس» توجه قرار گرفته، تعیین محتوای درسی، اهداف جزئی و تعیین منابع بود و بیشترین کاستی‌ها مربوط به سیاست‌های مدیریت کلاس مدرس، تعیین آمادگی دانشجویان در هر جلسه و وسیله کمک آموزشی و نحوه استفاده از آن بوده است. نهاوندی، لشکری، و تلخایی‌علیشاه (۱۳۹۰) نشان می‌دهد که عدم توانایی و آگاهی از نحوه تهیه طرح درس، کمبود فرصت، حجم و نوع درس، گذراندن کلاس‌های آموزشی، واکنش مسئولان نقش مهمی در استفاده از «طرح درس» برنامه‌های درسی توسط معلمان دارند و بین نظرات زنان و مردان و افراد متأهل و مجرد در استفاده از طرح درس تفاوت معناداری وجود دارد. نیک‌بخش، امری، محمدی کناری و رزاقی (۱۳۸۹) در پژوهشی به این نتایج دست یافتند که اکثریت اعضای هیئت علمی از امتحانات تکوینی برای ارزیابی دانشجویان استفاده نمی‌کنند و طرح درس خود را به صورت مکتوب ارائه نمی‌دهند که لازم است برنامه‌ریزی بیشتری جهت رفع مشکلات آنها صورت گیرد تا نوشتن طرح درس به کارهای روتین و دائم اعضای هیئت علمی تبدیل گردد. آتشک (۲۰۱۰) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که استفاده از طراحی منظم آموزشی و ارزشیابی صحیح از سوی معلمان در فرایند تدریس، موجب افزایش یادگیری دانش‌آموزان می‌شود. سالمی و الهام‌پور (۱۳۸۸) نشان می‌دهند که مسائل شناختی و حرفه‌ای طرح درس، مسائل مدیریتی و برنامه‌ریزی آموزشی و درسی، مشکلات نگرشی دبیران، مسائل اجتماعی و اقتصادی، مسائل فرهنگی و انگیزشی از موانع عمده تهیه و استفاده از طرح درس به شمار می‌روند. دبیران مرد، دبیران با سابقه بالای تدریس و دبیران با ساعات تدریس هفتگی بیشتر بر عوامل ۵ گانه‌ی عدم گرایش به طرح درس -

نویسی (به جز مسائل نگرشی)، به گونه‌ای معنی‌دار تاکید بیشتری داشته‌اند. همچنین دبیرانی که هرگز از طرح درس کلی و روزانه در تدریس بهره نبرده‌اند بیشتر از مسائل نگرشی متأثر بوده‌اند. میلکوا (۲۰۱۲) معتقد است که معلمان هنگام طراحی تدریس استراتژی‌هایی را برای جلب توجه و مشارکت فراگیران در تدریس و طراحی بکار گیرند. با توجه به مبانی نظری و پژوهشی مطرح شده و نقش و ضرورت «طرح درس» در ارتقای سطح آموزشی دانش‌آموزان متوسطه اول و دوم که آینده‌سازان کشور هستند، شواهد نشان می‌دهد که معلمان به ضرورت استفاده از طرح درس پی-نبرده‌اند و چندان رغبتی به استفاده از آن در برنامه درسی کلاسهای خویش نشان نمی‌دهند، در صورتی که «طرح درس» اهداف مبهم را روشن ساخته است، چه می‌خواهیم را مشخص می‌کند و نیز چگونه آموزش دادن را به معلم و چگونه یادگرفتن را به فراگیر می‌آموزد. طرح درس، استفاده بهینه از زمان کلاس را فراهم می‌آورد و در نهایت کارایی و اثربخشی آموزش را افزایش می‌دهد.

در نتیجه، «طرح درس» اساس و پایه آموزش را تشکیل می‌دهد و در شکل بخشیدن به یادگیری نقش اساسی دارد. اگر قرار است آموزش مبتنی بر اصول علمی باشد، لازم است تا از طرحی دقیق که بر اساس اصول علمی تنظیم شده است، برخوردار باشد. اهمیت و ضرورت طرح درس، مشابه طرح و نقشه ساختمان است. همان‌طور که یک مهندس ساختمان پیش از ساختن یک بنا به تهیه نقشه آن می‌پردازد، مدرس نیز باید یک نقشه آموزشی طراحی کند که در آن محتوای آموزش، روش آموزش، رسانه‌ها و وسایل کمک آموزشی پیش‌بینی شود و مطابق این طرح به آموزش بپردازد. بنابراین، معلم توانمند و وظیفه‌شناس باید بداند که چه تدریس می‌کند و پیرامون آنچه که تدریس می‌کند، دانستی‌هایش تا چه حد گسترش دارد. او باید اهداف هر درس را شناسایی و در فرآیند یاددهی-یادگیری از آخرین روش‌ها و شیوه‌های تدریس موجود استفاده کند و نیز باید بداند به چه رسانه‌هایی احتیاج دارد، این رسانه‌ها آماده و در دفتر مدرسه قرار دارند یا اینکه باید آنها را شخصاً و یا به کمک دانش‌آموزان تهیه کند و این که چگونه از آنچه یاد داده است، ارزشیابی به عمل آورد. داشتن طرح درس، می‌تواند یاری‌رسان معلم بوده و برای او در یک تدریس خوب، کمک شایانی باشد (ادیب حاج باقری و همکاران، ۲۰۱۳).

عدم بهره‌گیری از طرح درس از سوی معلمان دارای علل فراوانی است، این علل در نزد معلمان تازه‌کار، پرتجربه و آموزش‌ندیده متفاوت است. معلمان آموزش‌ندیده غالباً لزوم طرح درس را زیر سوال می‌برند، معلمان کم‌تجربه و تازه‌کار آن را امری غیرقابل اجرا می‌پندارند و معلمان پرتجربه از نگارش آن خودداری می‌کنند. کنار گذاشتن طرح درس می‌تواند ناشی از دانش معلمان یا عدم دانش در تدوین طرح درس و یا ناشی از مهارت معلمان یا عدم مهارت در تدوین طرح درس و یا ناشی از عدم نگرش معلمان در تدوین طرح درس و یا از سر آموزش ندیدن ایشان باشد و یا به دلیل طرح‌های گوناگونی مانند: خوارزمی، درس پژوهی، اقدام پژوهی، طرح تعالی، تدبیر، بوم و غیره که معلمان زمان زیادی از وقتشان را برای انجام اینگونه طرح‌ها می‌گذارند چون ارزشیابی معلمان بر روی این فعالیتها می‌باشد به همین خاطر به نوشتن طرح درس کمتر توجه می‌کنند و یا به دلیل عدم اطلاع از اهمیت فواید طرح درس است.

طرح درس زیربنای اصلی ساختار برنامه‌ریزی درسی و قلب آموزش است. با توجه به نقش کلیدی معلم در آموزش و پرورش به منظور هر چه بهتر نمودن بهره‌وری سازمان آموزش و پرورش کشور، توجه ویژه به مشکل‌ها، دیدگاه‌ها و

عوامل انگیزشی معلمان امری ضروری است و برای موفقیت در این امر بایستی مشکلات معلمان و چگونگی استفاده بهینه از آنها ارائه گردد. از آنجا که خود معلمان یکی از عناصر فعال در این راستا می‌باشند، لزوم شناخت مشکلات و موانع موجود معلمان در این زمینه و ارائه راهکارهایی جهت ترغیب معلمان به استفاده از طرح درس مطرح می‌شود. طرح درس را می‌توان از مهم‌ترین راههای صحیح ارائه مفاهیم و مطالب درسی در کلاس دانست.

با توجه به مطالب فوق و اهمیت طرح درس می‌توان گفت مساله طرح درس به عنوان یکی از مسائل بنیادی در فرایند تدریس، نیازمند توجه، مطالعه و تحقیقات بیشتر است تا از این طریق بتوان ضرورت کاربرد طرح درس را بر معلمان و مدیران آموزشی آشکار کرد تا با وجود ضرورت‌های علمی و قانونی در خصوص تدوین طرح درس، در عمل چندان توجهی به این مسئله دیده نمی‌شود و عملاً با خرید طرح درس توسط معلمان و یا تدوین طرح درس‌های صورتی، مدارس از این روش استفاده نمی‌کنند.

از آنجا که در جامعه آماری شهر اشتهارد چنین پژوهشی انجام نگرفته است از این رو پژوهش حاضر به بررسی و تحلیل مشکلات معلمان در تدوین طرح درس در نزد معلمان متوسطه اول و دوم شهر اشتهارد پرداخته تا با توجه به نتایج آن بتوان پیشنهادها و راهکارهای مناسب را برای تقویت این امر مهم ارائه داد به عبارت دیگر پرسش اصلی این است که: «چرا معلمان علیرغم اهمیت و ضرورت تدوین طرح درس، چندان رغبت و عملکرد واقعی‌ای نسبت به استفاده از طرح درس در کلاس‌های درسی مدارس توسط معلمان دیده نمی‌شود؟ چه مشکلاتی پیش روی معلمان مدارس وجود دارد که مانع از استفاده آنان از طرح درس می‌شود؟». و محقق به دنبال تجزیه و تحلیل و پاسخگویی به سوالات زیر است:

- ۱) نقش عوامل شناختی در تدوین طرح درس در میان معلمان مقاطع تحصیلی متوسطه اول و دوم چیست؟
- ۲) نقش عوامل مدیریتی در تدوین طرح درس در میان معلمان مقاطع تحصیلی متوسطه اول و دوم چیست؟
- ۳) نقش عوامل انگیزشی در تدوین طرح درس در میان معلمان مقاطع تحصیلی متوسطه اول و دوم چیست؟
- ۴) نقش عوامل فردی در تدوین طرح درس در میان معلمان مقاطع تحصیلی متوسطه اول و دوم چیست؟
- ۵) آیا عوامل جمعیت‌شناختی (جنسیت، سن، تحصیلات، سابقه تدریس، وضعیت استخدامی، وضعیت تاهل) می‌تواند در مشکلات معلمان در تدوین طرح درس نقش داشته باشد؟

روش تحقیق:

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی؛ و از نظر روش پژوهش، توصیفی از نوع پیمایشی بوده است. جامعه آماری پژوهش شامل همه معلمان مقاطع متوسطه اول و دوم شهر اشتهارد در سال تحصیلی ۹۹-۹۸ به تعداد ۲۶۰ نفر می‌باشد. برای تعیین نمونه آماری، جدول کرجسی و مورگان مورد استفاده قرار گرفت و تعداد ۱۵۵ پرسشنامه جمع‌آوری شد و شیوه نمونه‌گیری، نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب می‌باشد. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته است که برای تنظیم آن به جهت نبودن پرسشنامه استاندارد مرتبط با موضوع به مطالعه و بررسی ادبیات و پیشینه موضوع پرداخته شد و بر اساس آن پرسشنامه‌ای جهت گردآوری داده‌ها تنظیم شد. پرسشنامه حاوی ۴۷ سوال و از نوع بسته پاسخ بر اساس طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت با سطوح پاسخ (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم) است.

برای تعیین روایی پرسشنامه از روایی صوری و محتوا استفاده شد. همچنین برای بررسی روایی صوری، سوالات در اختیار ۱۳ نفر از متخصصان علوم تربیتی قرار گرفت تا نظر اصلاحی خود را در خصوص دستورزبان، جمله‌بندی و قرار گرفتن عبارات در جای مناسب اعمال نمایند. درخور ذکر است برای بررسی روایی محتوایی، از ضریب نسبت روایی محتوا (CVR) استفاده شد. همچنین برای ارزیابی نسبت روایی محتوا، از گروه متخصصان درخواست شد تا هر سوال را بر اساس طیف سه قسمتی «ضروری، مفید ولی غیر ضروری؛ غیر ضروری» بررسی نمایند که در نهایت براساس پاسخ‌ها، نسبت روایی محتوا با استفاده از رابطه زیر محاسبه گردید. همچنین دامنه قابل قبول به تعداد متخصصان بستگی دارد که در این مطالعه براساس قضاوت ۱۳ متخصص، عدد ۰/۵۴ در نظر گرفته شد. به عبارتی اگر مقدار CVR محاسبه شده برای هر آیت، مساوی یا بالاتر از ۰/۵۴ باشد، اعتبار محتوای آن آیت تایید می‌گردد.

$$CVR = \frac{n - N/2}{\frac{N}{2}}$$

و پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ ۰/۹۷۴ محاسبه شد. بنابراین، سوالات پرسشنامه از هماهنگی درونی برخوردار و پرسشنامه پایا بوده است. برای گردآوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شد. از روش کتابخانه‌ای جهت نوشتن کلیات، مبانی نظری، پیشینه داخلی و خارجی و از روش میدانی برای جمع‌آوری اطلاعات مربوط به داده‌های نمونه استفاده شده است.

در این پژوهش، جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها و مشاهدات از شیوه‌های آمار توصیفی جهت تحلیل توصیفی داده‌ها و آمار استنباطی که در بخش استنباطی به منظور آزمون فرضیات تحقیق از آزمونهای رگرسیون خطی و آزمون T تک گروهی و آزمون خی دو استفاده شده است. لازم به ذکر است که در تجزیه و تحلیل‌های آماری از نرم‌افزار آماری spss استفاده شده است.

یافته‌ها:

در این بخش، به آمار توصیفی پژوهش و تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش که شامل ۵ سوال است، از طریق جداول آماری پرداخته خواهد شد.

با توجه به داده‌ها نشان می‌دهد که ۳۸/۷ درصد از پاسخگویان زن و ۶۱/۳ درصد را مردان تشکیل می‌دهند. و با توجه به داده‌ها نشان می‌دهد که افراد ۲۰ تا ۲۵ سال ۱۲/۹۰ درصد، افراد بین ۲۶-۳۰ سال ۱۴/۱۹ درصد، افراد بین ۳۱-۳۵ سال ۱۳/۵۵ درصد، افراد بین ۳۶-۴۰ سال ۱۶/۷۷ درصد، افراد ۴۱-۴۵ سال ۲۳/۲۳ درصد، افراد بین ۴۶-۵۰ سال ۱۶/۱۳ درصد و افراد ۵۱-۶۰ سال ۳/۲۳ درصد می‌باشند. و با توجه به داده‌ها نشان می‌دهد که ۱۶/۷۷ درصد از پاسخگویان مجرد و ۸۳/۲۳ درصد متأهل می‌باشند. و با توجه به داده‌ها نشان می‌دهد که تحصیلات فوق دیپلم دارای ۱/۹ درصد، لیسانس دارای ۷۶/۷۷ درصد، فوق لیسانس دارای ۱۷/۴۳ درصد و دکتری دارای ۳/۹ درصد می‌باشد. و داده‌ها نشان می‌دهد که سابقه کار افراد ۱-۵ سال ۲۷/۷۴ درصد، افراد بین ۶-۱۰ سال ۱۰/۹۶ درصد، ۱۱-۱۵ سال ۱۲/۹۰ درصد، ۱۶-۲۰ سال

(۱) ۱۱ سوال از پرسشنامه به دلیل داشتن مقادیر کمتر از ۰/۵۴ حذف شده‌اند.

۱۳/۵۴ درصد، ۲۱-۲۵ سال ۱۶/۱۲ درصد و ۲۶-۳۵ سال ۱۸/۷۴ درصد می‌باشد. و داده‌ها نشان می‌دهد که ۹۵/۵ درصد از معلمان بصورت رسمی و ۴/۵ درصد از آنها بصورت حق التدریس مشغول به کار هستند.

برای بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده می‌شود که در سطح اطمینان ۹۵ درصد در صورتیکه همه آماره‌ها بیشتر از ۰/۰۵ باشد داده‌ها نرمال بوده و از آزمونهای آماری پارامتریک استفاده می‌شود و در صورت نرمال نبودن از آزمونهای غیر پارامتریک استفاده می‌شود.

جدول ۱: جدول بررسی نرمال بودن داده‌ها

ابعاد	درجه آزادی	آماره آزمون k-s	Sig (سطح معناداری)
عوامل فردی	۱۵۲	۰/۶۹	*۰/۱
عوامل انگیزشی	۱۵۲	۰/۸۳	*۰/۱۲
عوامل شناختی	۱۵۲	۰/۸۲	*۰/۱۳
عوامل مدیریتی	۱۵۲	۰/۷۵	*۰/۳۵
کل	۱۵۲	۰/۶۵	*۰/۲

* = 0.05   ** = 0.01

با توجه به جدول ۱ نشان می‌دهد در همه ابعاد سطح معناداری آزمون کولموگروف اسمیرنوف بالای ۰/۰۵ بوده که نشان دهنده نرمال بودن داده‌هاست و می‌توان از آزمون‌های پارامتری استفاده کرد.

۱) نقش عوامل شناختی در تدوین طرح درس در میان معلمان مقاطع تحصیلی متوسطه اول و دوم چیست؟ برای بررسی سوال مورد نظر از آزمون رگرسیون خطی استفاده می‌شود.

جدول ۲: ضرایب همبستگی و تعیین اولیه و اصلاح شده مدل

سطح معناداری	ضریب تعیین اصلاح شده	ضریب همبستگی	درجه آزادی	تعداد	(ملاک)
*۰/۰۰۰	۰/۶۹	۰/۸۳۴	۱۵۴	۱۵۵	عوامل شناختی

*P=0.05   **P=0.01

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که ضریب همبستگی بین متغیرها در مدل ۰/۸۳۴ و ضریب تعیین اصلاح شده ۰/۶۹ می‌باشد این نتیجه نشان می‌دهد که حدود تغییرات متغیرهای تحقیق از طریق مدل رگرسیون خطی تبیین می‌شود.

جدول ۳: نتایج تجزیه واریانس برای معناداری برازندگی مدل رگرسیون عوامل شناختی در تدوین طرح درس در میان معلمان متوسطه اول و دوم

سطح معناداری	مقدار F	میانگین مجزورات	درجه آزادی	مجموع میانگین‌ها	مقدار برگشت
*۰/۰۰۰	۱۷۹/۱۰۱	۳۱۸۴۰/۶۹	۱	۳۱۸۴۰/۶۹	

		۱۷۷/۷۷	۱۵۰	۲۶۶۶۶/۶۵	مانده
			۱۵۱	۵۸۵۰۷/۴۴	کل

*P=0.05 **P=0.01

بر اساس نتایج جدول ۳ مقدار سطح معناداری آماره f (۰/۰۰۰) کمتر از خطای مجاز ۰/۰۵ بوده لذا برازندگی مدل مورد تایید بوده این نتیجه نشان می‌دهد که بین عوامل شناختی در تدوین طرح درس میان معلمان متوسطه اول و دوم رابطه رگرسیونی برقرار می‌باشد.

جدول ۴: نقش متغیرهای مستقل در تبیین عوامل شناختی در تدوین طرح درس میان معلمان متوسطه اول و دوم

T	معیار تصمیم	ضریب رگرسیون Beta	خطای استاندارد	B	متغیرها	ردیف
			ثابت			
ثابت			۲/۹۸	۲۷/۲۳	ثابت	
۹/۱۲۷	*۰/۰۰۰					
۱۸/۴۸	*۰/۰۰۰	۰/۸۳۴	۰/۱۳۱	۲/۴۱۴	عوامل شناختی	

*P=0.05 **P=0.01

بر اساس نتایج جدول ۴ مقدار ثابت رگرسیونی برابر با ۲۷/۲۳ بوده و ضریب استاندارد شده بتا برای عوامل شناختی برابر با ۰/۸۳۴ بوده لذا نقش عوامل شناختی در استفاده از طرح درس برابر با ۸۳ درصد است. بدین معنی که عوامل شناختی می‌تواند ۸۳ درصد باعث افزایش تدوین طرح درس در میان معلمان می‌شود بنابراین می‌توان مدل رگرسیونی را به شرح زیر تدوین کرد:

$$\text{عوامل شناختی در تدوین طرح درس} = ۲۷/۲۳ + ۰/۸۳۴$$

(۲) نقش عوامل مدیریتی در تدوین طرح درس در میان معلمان مقاطع تحصیلی متوسطه اول و دوم چیست؟

جدول ۵: ضرایب همبستگی و تعیین اولیه و اصلاح شده مدل

سطح معناداری	ضریب تعیین اصلاح شده	ضریب همبستگی	درجه آزادی	تعداد	(ملاک)
*۰/۰۰۰	۰/۶۳۹	۰/۸۰۱	۱۵۴	۱۵۵	عوامل مدیریتی

*P=0.05 **P=0.01

نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد ضریب همبستگی بین متغیرها در مدل ۰/۸۰۱ و ضریب تعیین اصلاح شده ۰/۶۳۹ می‌باشد این نتیجه نشان می‌دهد که حدود تغییرات متغیرهای تحقیق از طریق مدل رگرسیون خطی تبیین می‌شود.

جدول ۶: نتایج تجزیه واریانس برای معناداری برازندگی مدل رگرسیون عوامل مدیریتی در تدوین طرح درس در میان معلمان متوسطه اول و دوم

سطح معناداری	F مقدار	میانگین مجزورات	درجه آزادی	مجموع میانگین ها	
*۰/۰۰۰	۲۶۷/۸۶	۳۷۵۰۵/۲۱۰	۱	۳۷۵۰۵/۲۱۰	مقدار برگشت
		۱۴۰/۰۱۴	۱۵۰	۲۱۰۰۲/۱۳	مانده
			۱۵۱	۵۸۵۰۷/۳۴	کل

*P=0.05 **P=0.01

بر اساس نتایج جدول ۶ مقدار سطح معناداری آماره f (۰/۰۰۰) کمتر از خطای مجاز ۰/۰۵ بوده لذا برازندگی مدل مورد تایید بوده این نتیجه نشان می‌دهد که بین عوامل مدیریتی در تدوین طرح درس میان معلمان متوسطه اول و دوم رابطه رگرسیونی وجود دارد.

جدول ۷: نقش متغیرهای مستقل در تبیین عوامل مدیریتی در تدوین طرح درس میان معلمان متوسطه اول و دوم

T	معیار تصمیم	ضریب رگرسیون Beta	خطای استاندارد	B	متغیرها	ردیف
			ثابت			
۹/۹۱۵	*۰/۰۰۰	-	۳/۱۳۵	۳۱/۰۸۵	ثابت	
۱۶/۳۶	*۰/۰۰۰	۰/۸۰۱	۰/۱۵۱	۲/۴۶	عوامل مدیریتی	

*P=0.05 **P=0.01

بر اساس نتایج جدول ۷ مقدار ثابت رگرسیونی برابر با ۳۱/۰۸۵ بوده و ضریب استاندارد شده بتا برای عوامل مدیریتی برابر با ۰/۸۰۱ بوده لذا نقش عوامل مدیریتی در استفاده از طرح درس برابر با ۸۰ درصد است. بدین معنی که عوامل مدیریتی می‌تواند ۸۰ درصد باعث افزایش تدوین طرح درس در میان معلمان می‌شود و می‌توان مدل رگرسیونی را به شرح زیر تدوین کرد:

$$\text{عوامل مدیریتی در تدوین طرح درس} = ۳۱/۰۸۵ + ۰/۸۰$$

۳) نقش عوامل انگیزشی در تدوین طرح درس در میان معلمان مقاطع تحصیلی متوسطه اول و دوم چیست؟

جدول ۸: ضرایب همبستگی و تعیین اولیه و اصلاح شده مدل

سطح معناداری	ضریب تعیین اصلاح شده	ضریب همبستگی	درجه آزادی	تعداد	(ملاک)
*۰/۰۰۰	۰/۷۳	۰/۸۶	۱۵۴	۱۵۵	

					عوامل انگیزشی
--	--	--	--	--	---------------

*P=0.05 **P=0.01

نتایج جدول ۸ نشان می‌دهد ضریب همبستگی بین متغیرها در مدل ۰/۸۶ و ضریب تعیین اصلاح شده ۰/۷۱ می‌باشد این نتیجه نشان می‌دهد که حدود تغییرات متغیرهای تحقیق از طریق مدل رگرسیون خطی تبیین می‌شود.

جدول ۹: نتایج تجزیه واریانس برای معناداری برازندگی مدل رگرسیون عوامل انگیزشی در تدوین طرح درس در میان معلمان متوسطه اول و دوم

سطح معناداری	مقدار F	میانگین مجزورات	درجه آزادی	مجموع میانگین‌ها	
		۳۱۸۴۰/۶۹	۱	۳۱۸۴۰/۶۹	مقدار برگشت
*۰/۰۰۰	۱۷۹/۱۰۱	۱۷۷/۷۷	۱۵۰	۲۶۶۶۶/۶۵	مانده
			۱۵۱	۵۸۵۰۷/۴۴	کل

*P=0.05 **P=0.01

بر اساس نتایج جدول ۹ مقدار سطح معنی‌داری آماره f (۰/۰۰۰) کمتر از خطای مجاز ۰/۰۵ بوده لذا برازندگی مدل مورد تایید بوده این نتیجه نشان می‌دهد که بین عوامل انگیزشی در تدوین طرح درس میان معلمان متوسطه اول و دوم رابطه رگرسیونی وجود دارد.

جدول ۱۰: نقش متغیرهای مستقل در تبیین عوامل انگیزشی در تدوین طرح درس میان معلمان متوسطه اول و دوم

T	معیار تصمیم	ضریب رگرسیون Beta	خطای استاندارد	B	متغیرها	ردیف
			ثابت			
ثابت			۲/۹۲	۲۲/۴۵	ثابت	
۷/۷۳	*۰/۰۰۰	-	۰/۱۲	۲/۵۹	عوامل انگیزشی	

*P=0.05 **P=0.01

بر اساس نتایج جدول ۱۰ مقدار ثابت رگرسیونی برابر با ۲۲/۴۵ بوده و ضریب استاندارد شده بتا برای عوامل انگیزشی برابر با ۰/۸۶ بوده لذا نقش عوامل انگیزشی در استفاده از طرح درس برابر با ۸۶ درصد است. بدین معنی که عوامل انگیزشی می‌تواند ۸۶ درصد باعث افزایش تدوین طرح درس در میان معلمان می‌شود و بنابراین می‌توان مدل رگرسیونی را به شرح زیر تدوین کرد:

$$\text{عوامل انگیزشی در تدوین طرح درس} = ۲۲/۴۵ + ۰/۸۶$$

۴) نقش عوامل فردی در تدوین طرح درس در میان معلمان مقاطع تحصیلی متوسطه اول و دوم چیست؟

جدول ۱۱: ضرایب همبستگی و تعیین اولیه و اصلاح شده مدل

سطح معناداری	ضریب تعیین اصلاح شده	ضریب همبستگی	درجه آزادی	تعداد	(ملاک)
*۰/۰۰۰	۰/۵۳	۰/۷۳۸	۱۵۴	۱۵۵	عوامل فردی

*P=0.05 **P=0.01

نتایج جدول ۱۱ نشان می‌دهد که ضریب همبستگی بین متغیرها در مدل ۰/۷۳ و ضریب تعیین اصلاح شده ۰/۵۳ می‌باشد این نتیجه نشان می‌دهد که حدود تغییرات متغیرهای تحقیق از طریق مدل رگرسیون خطی تبیین می‌شود.

جدول ۱۲: نتایج تجزیه واریانس برای معناداری برازندگی مدل رگرسیون عوامل فردی در تدوین طرح درس در میان معلمان متوسطه اول و دوم

سطح معناداری	مقدار F	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع میانگین‌ها	
*۰/۰۰۰	۱۷۹/۱۰۱	۳۱۸۴۰/۶۹	۱	۳۱۸۴۰/۶۹	مقدار برگشت
		۱۷۷/۷۷	۱۵۰	۲۶۶۶۶/۶۵	مانده
			۱۵۱	۵۸۵۰۷/۴۴	کل

*P=0.05 **P=0.01

براساس نتایج جدول ۱۲ مقدار سطح معناداری آماره F (۰/۰۰۰) کمتر از خطای مجاز ۰/۰۵ بوده لذا برازندگی مدل مورد تایید بوده این نتیجه نشان می‌دهد که بین عوامل فردی در تدوین طرح درس میان معلمان متوسطه اول و دوم رابطه رگرسیونی وجود دارد.

جدول ۱۳: نقش متغیرهای مستقل در تبیین عوامل فردی در تدوین طرح درس میان معلمان متوسطه اول و دوم

T	معیار تصمیم	ضریب رگرسیون Beta	خطای استاندارد	B	متغیرها	ردیف
			ثابت			
۶/۴۰۴	*۰/۰۰۰	-	۴/۱۳	۲۶/۴۹	ثابت	
۱۳/۳۸	*۰/۰۰۰	۰/۷۳	۰/۲۱۸	۲/۹۲	عوامل فردی	

*P=0.05 **P=0.01

بر اساس نتایج جدول ۱۳ مقدار ثابت رگرسیونی برابر با ۲۶/۴۹ بوده و ضریب استاندارد شده بتا برای عوامل فردی برابر با ۰/۷۳ بوده لذا نقش عوامل فردی در استفاده از طرح درس برابر با ۷۳ درصد است. بدین معنی که عوامل فردی می‌تواند ۷۳ درصد باعث افزایش تدوین طرح درس در میان معلمان می‌شود. بنابراین می‌توان مدل رگرسیونی را به شرح زیر تدوین کرد:

$$\text{عوامل فردی در تدوین طرح درس} = ۲۶/۴۹ + ۰/۷۳$$

۵) آیا عوامل جمعیت شناختی (جنسیت، سن، تحصیلات، سابقه تدریس، وضعیت تاهل، وضعیت استخدامی) می-تواند در مشکلات معلمان در تدوین طرح درس نقش داشته باشد؟
برای بررسی این سوال از آزمون خی دو استفاده می شود.

جدول ۱۴: نتایج آزمون خی دو برای بررسی عوامل جمعیت شناختی (جنسیت، سن، تحصیلات، سابقه تدریس، وضعیت تاهل، وضعیت استخدامی) در تدوین طرح درس در میان معلمان

مؤلفه	تعداد	مقدار (value) آماره خی دو	سطح معناداری (sig)
جنسیت	۱۵۵	۱۸۴/۷۵	*۰/۰۰۱
تحصیلات	۱۵۵	۱۷۰/۶۶	*۰/۸۹۵
سن	۱۵۵	۴۰۰/۶۵	*۰/۴۴
سابقه تدریس	۱۵۵	۴۳۹/۰۹۱	*۰/۱۷۱
وضعیت استخدام	۱۵۵	۶۳/۹۸۵	*۰/۵۱۲
وضعیت تاهل	۱۵۵	۶۶/۰۹	*۰/۴۳

*P=0.05 **P=0.01

با توجه به جدول ۱۴ مقدار معناداری آزمون خی دو برای عوامل جمعیت شناختی تحصیلات (۰/۸۹۵)، سن (۰/۴۴)، سابقه تدریس (۰/۱۷۱)، وضعیت استخدام (۰/۵۱۲) و وضعیت تاهل (۰/۴۳) بوده که بالاتر از ۰/۰۵ می باشد. بنابراین بین این عوامل جمعیت شناختی و مشکلات معلمان در تدوین طرح درس تفاوت معناداری وجود ندارد ولی در مورد جنسیت با سطح معناداری (۰/۰۰۱) پایین تر از ۰/۰۵ بوده بدین معنی که بین جنسیت معلمان و تدوین طرح درس تفاوت معناداری وجود دارد و نشان می دهد که بین زنان و مردان در تدوین طرح درس تفاوت معناداری وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری:

در بررسی و تحلیل مشکلات معلمان در تدوین طرح درس و بحث درباره نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آماری سوالات پژوهش به صورت زیر عنوان می شود:

دست اندر کاران امور آموزشی می گویند یک کلاس بدون سناریوی آموزشی یا بدون طرح درس هم، سر و ته نخواهد داشت و هم در بعضی مواقع درست مانند فیلمی خواهد بود که از اواخر و یا نیمه های آن به تماشایش نشستیم. اگر ما طرح درس را برنامه ریزی و سازمان دادن به مجموعه فعالیت های یک معلم در رابطه با هدف های آموزشی، محتوای درسی و توانایی های دانش آموزان برای یک زمان مشخص تدوین می کند. بدانیم امروزه در اکثر مدارس این برنامه ریزی و سازماندهی یا وجود ندارد و یا بسیار کم رنگ و ضعیف است. که نمی توان واقعاً نسبت به وضع موجود راضی بود امروزه همکاران محترم ما در مدارس به بهانه اینکه سالهاست مواد درسی مرتبط با رشته خود را تدریس می نمایند و این کارها را هر ساله بصورت تکراری انجام می دهند و خود را نسبت به تهیه طرح درس بی نیاز دانسته و تهیه طرح

درس را جز وظایف نیروهای تازه کار و بدو استخدام می‌دانند این در حالی است که بعضی از همکاران ما با توجه به سابقه طولانی تدریس متاسفانه همچنان به ارائه روشهای سنتی و قدیمی آن هم بدون برنامه و جدول زمانبندی مشخص می‌پردازند و در پایان هم عدم تفهیم مطالب درسی توسط دانش‌آموزان و کاهش بازدهی آنان را متوجه خود دانش‌آموزان دانسته و خود را به کلی در جریان افت تحصیلی بی‌تقصیر و مبرا جلوه می‌دهند. معلمان با توجه به انگیزه‌های درونی که متکی بر معلومات عمومی و داشتن حس غرور و پیروی از روشهای سنتی مانند سخنرانی مطلق است. همیشه خویش را با تمایز از روشهای علمی مشخص شده کتاب می‌دانند (صیف و چولکی، ۱۳۹۵). با توجه به نکات یاد شده در بررسی سوالات پژوهش بیان می‌داریم که:

۱) نقش عوامل شناختی در تدوین طرح درس معلمان در میان مقاطع تحصیلی متوسطه اول و دوم چیست؟

یافته‌های حاصل از داده‌های آماری و جداول ۲، ۳، ۴ بین عوامل شناختی و تدوین طرح درس در میان معلمان متوسطه اول و دوم رابطه رگرسیونی بوده و تاثیر این عوامل ۸۳ درصد برآورد شده است. بنابراین عوامل شناختی در تدوین طرح درس میان معلمان نقش دارد. یافته‌های این پژوهش با پژوهش‌های صیف و همکاران (۱۳۹۵) و سالمی و همکاران (۱۳۸۸) و سهین و همکاران (۲۰۱۷) و کونیک و همکاران (۲۰۲۰) همخوانی دارد.

طرح درس یا سناریوی آموزشی بر لزوم استفاده از سازمان‌دهی در امر یاددهی و یادگیری تأکید دارد. طرح درس توجه معلم را به انتخاب روش‌ها و فنون مناسب تدریس برای درس‌های مختلف جلب می‌کند. همچنین در جریان تهیه طرح درس، معلم فرصت خواهد داشت تا مشکلات احتمالی تدریس را پیش‌بینی کند تا عوامل اصلی جریان تدریس فراموش نشده و یا جا نیفتد. طرح درس موجب می‌شود معلم با اعتماد بیشتری در کلاس حاضر شود و با توجه به ویژگی‌های شناختی از خود و جریان تدریس و دانش‌آموزان به امر تدریس بپردازند اما همانطور که بررسی شد عواملی مانند ناآگاهی در مورد اهمیت و فواید طرح درس، عدم تسلط معلم به نوشتن طرح درس، نداشتن دانش کافی در حوزه تدریس، عدم تسلط به موضوع تدریس، روزآمد نبودن دانش معلمان در حوزه تازه‌های تدریس و یادگیری، بی‌توجهی سازمان آموزش و پرورش به دوره‌های ضمن خدمت حضوری- عملی با کیفیت در حوزه آموزش معلمان، همگی بر تدوین طرح درس در معلمان نقش دارد اما با وجود مشکلات و کاستی‌ها، یافته‌ها حاکی از آن است که فرایند تدوین طرح درس به جریان تدریس در معلمان کمک شایانی می‌کند و باعث ارتقاء عملکرد آنها شده است. همچنین طرح درس موجب می‌شود که معلم فعالیت‌های ضروری آموزشی را به ترتیب و یکی پس از دیگری، در مراحل و زمان‌های مشخص و به شیوه‌ای منطقی پیش ببرد و نتایج حاصل از آن را برای تدریس در مراحل بعدی آموزش مورد استفاده قرار دهد که این امر در هدایت جریان تدریس بسیار حیاتی است همچنین در مراحل اولیه تدریس، معلمان تازه کار نمی‌توانند تمامی مراحل تدریس و جزئیات آن را به خاطر بسپارند، داشتن طرح درس، این مشکل را برطرف می‌کند. معلمی که بدون برنامه و آمادگی قبلی به کلاس می‌رود، ممکن است با ناکامی روبرو شود و این موضوع آنها را بر آن می‌دارد تا طرح درس را به عنوان جزئی از تدریس محسوب نمایند.

۲) نقش عوامل مدیریتی در تدوین طرح درس در میان معلمان مقاطع تحصیلی متوسطه اول و دوم چیست؟

یافته‌های حاصل از داده‌های آماری و جداول ۵،۶،۷ بین عوامل مدیریتی و تدوین طرح درس در میان معلمان متوسطه اول و دوم رابطه رگرسیونی بوده و تاثیر این عوامل ۸۰ درصد برآورد شده است. بنابراین عوامل مدیریتی در تدوین طرح درس میان معلمان نقش دارد. یافته‌های پژوهشی با پژوهش‌های ناگرو و همکاران (۲۰۱۹)، قاضی، روستا و ابراهیم‌زاده (۱۳۹۷)، سالمی و همکاران (۱۳۸۸)، وهمن و همکاران (۲۰۲۰) و ادیب حاج باقری و همکاران (۲۰۱۳) همخوانی دارد. مدیران به عنوان نیروهای پیشران و ترغیب کننده در آموزش باید وظایفی چون تقلیل نقش معلم به یک گزارش‌نویس برای فعالیتهای کلاس درس به یک فعال در امر تدریس، ترغیب نمودن به تهیه طرح درس از فعالیتهای تدریس و تقاضای ارائه به آنان، جلوگیری از ورود بخشنامه‌های متنوع و وقت‌گیر به امر تدریس که زمان زیادی از معلم را در امر تدریس خواهند گرفت و همچنین معلم را فرسوده و خسته نموده و انرژی و توان کار را از آنها می‌گیرد. همچنین در موقعیت مقتضی فشار به معلم در اجرای طرح‌های مختلف مثل (اقدام پژوهی، شهاب و...) می‌تواند مانع تدوین طرح درس شود.

۳) نقش عوامل انگیزشی در تدوین طرح درس در میان معلمان مقاطع تحصیلی متوسطه اول و دوم چیست؟ یافته‌های حاصل از داده‌های آماری و جداول ۸،۹،۱۰ بین عوامل انگیزشی و تدوین طرح درس در میان معلمان متوسطه اول و دوم رابطه رگرسیونی بوده و تاثیر این عوامل ۸۶ درصد برآورد شده است. بنابراین عوامل انگیزشی در تدوین طرح درس میان معلمان نقش دارد. یافته‌های پژوهش با پژوهش‌های صیف و همکاران (۱۳۹۵)، سالمی و همکاران (۱۳۸۸)، صابریان و همکاران (۱۳۸۲)، پرامولسوک و همکاران (۲۰۲۰) همخوانی دارد.

با توجه به اینکه یادگیری دانش آموزان تا اندازه‌ی زیادی، منوط به حضور واقعی آنها در کلاس درس است. به این معنی که در رویای روزانه نباشد و توجه و تمرکز آنها، معطوف به معلم باشد. برای این کار، معلم باید بتواند در آنها شور و اشتیاق یادگیری را ایجاد کند و بدون وجود شور و اشتیاق در خود معلم، امکان انتقال آن به دانش آموزان برای این که انگیزه‌ی درونی نسبت به درس داشته باشند، باید از محتوای آن لذت ببرند، به همین دلیل معلم باید بتواند به صورتی دل‌پذیر، محتوای درس را ارائه کند. انگیزش درونی نسبت به یک فعالیت، به دلیل ماهیت لذت‌بخش آن تفکیک است؛ حتی اگر پاداش‌های بیرونی و تقویت برای فرد وجود نداشته باشد. اما در برانگیختن این انگیزه در معلمان مشکلاتی چون رضایت شغلی، مشکلات معیشتی، نبود روحیه کار تیمی، فقدان روابط مشوقانه بین همکاران، نبود عدالت در انتخاب معلم نمونه، ارزشیابی ناعادلانه از معلم، عدم راهنمایی توسط معلمان پیشکسوت، عدم مشارکت در تصمیم‌گیری مدرسه، بی‌عدالتی در توجه به معلمان رشته‌های مختلف از عوامل اصلی در عدم انگیزه معلمان است و برای تغییر این انگیزش باید عوامل موثر در آن را تغییر داد.

۴) نقش عوامل فردی در تدوین طرح درس در میان معلمان مقاطع تحصیلی متوسطه اول و دوم چیست؟ یافته‌های حاصل از داده‌های آماری و جداول ۱۱،۱۲،۱۳ بین عوامل فردی و تدوین طرح درس در میان معلمان متوسطه اول و دوم رابطه رگرسیونی بوده و تاثیر این عوامل ۷۳ درصد برآورد شده است. بنابراین عوامل فردی در تدوین طرح

درس میان معلمان نقش دارد. نتایج پژوهش با پژوهش خسروی پور و همایون (۱۳۹۸)، قاضی و همکاران (۱۳۹۷)، سهین و همکاران (۲۰۱۷) و کونیک و همکاران (۲۰۲۰) همخوانی دارد.

ویژگیهای شخصیتی افراد به عنوان عاملی برای تعیین رفتار آنان عمل می کنند. هر چه سازگاری و تناسب میان شخصیت و شغل بیشتر باشد رضایت فرد بیشتر است و این رضایت بر عملکرد معلمان تاثیر دارد و در این میان تدوین طرح درس توسط معلم تابعی از ویژگی های اصلی فردی او در انتخاب روش تدریس، نحوه برقراری ارتباط با دانش آموز و همکاران و سیستم آموزشی می باشد. بنابراین همانطور که تدریس علاوه بر یک امر جمعی امری فردی است تدوین طرح درس نیز تحت تاثیر ویژگی ها و عوامل فردی معلم در ارتباط با محیط است.

۵) آیا عوامل جمعیت شناختی (جنسیت، سن، تحصیلات، سابقه تدریس، وضعیت تاهل، وضعیت استخدامی) می تواند در مشکلات معلمان در تدوین طرح درس نقش داشته باشد؟

با توجه به یافته های آماری حاصل از جدول ۱۴ از میان عوامل جمعیت شناختی تنها جنسیت در تدوین طرح درس معلمان نقش داشته و سایر عوامل در این پژوهش در سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ رابطه معناداری وجود ندارد که با پژوهش نهاوندی و همکاران (۱۳۹۰) در عامل جنسیت همسو بوده و در سایر عوامل همخوانی ندارند.

حال در راستای نتایج و یافته های پژوهش، با توجه به اینکه عوامل شناختی در تدوین طرح درس نقش مهمی دارد پیشنهاد می شود، که با برگزاری دوره های آموزش ضمن خدمت با محوریت روش های نوین تدوین طرح درس و کاربرد آن در کلاس درس برای معلمان برگزار شود و از آنها خواسته شود نتیجه را بصورت گزارش ارائه دهند.

با توجه به اینکه عوامل مدیریتی در تدوین طرح درس نقش مهمی دارد پیشنهاد می شود، که بعد مدیریتی از سطح خرد مدیریت مانند نحوه اداره کلاس تا سطح کلان مدیریت و برنامه ریزی و اجرای دستورالعمل ها نقش مهمی در تدوین طرح درس دارند مدیران در دو سطح برنامه ریزی با هدف ترویج و افزایش معلمان به ارائه طرح درس تا سطح پایین (مدرسه) در قالب مدیران می توانند امکانات و شرایط لازم را برای استفاده از طرح درس برای معلمان فراهم نمایند. و پیشنهاد می شود با ارائه ابزارها و فناوری های به روز می تواند معلمان را اجرای ایده های جدید یاری دهد. معمولاً معلمان ایده های جدیدی دارند که در طرح درس ها ارائه می دهند اما ابزار لازم را برای پیاده سازی آن ندارند از این رو مدیران می توانند با فراهم آوردن ابزارها و تکنولوژی های مناسب این امکان را در اختیار معلمان قرار دهند.

با توجه به اینکه عوامل انگیزشی در تدوین طرح درس نقش مهمی دارد پیشنهاد می شود، که قرار دادن طرح درس جزء موارد ارزشیابی کیفیت آموزشی معلمان در طرح ارتقای شغلی می تواند به عنوان یک عامل انگیزشی قوی عمل نموده و معلمان را ترغیب به ارائه طرح درس و بهبود و به روزرسانی طرح های قدیمی نماید. و معلمان می توانند محققان تجربی برجسته ای باشند بدین معنی که برای درک بهتر پیامدهای استفاده از طرح درس می توانند آن را در دروس مختلف با استفاده از طرح درس و بدون استفاده از طرح درس مقایسه نمایند و خود به مزایای آن دست پیدا کنند.

با توجه به اینکه عوامل فردی در تدوین طرح درس نقش مهمی دارد پیشنهاد می‌شود، که تدوین طرح درس با توجه به ابعاد شخصیتی و نیازهای افراد و آزاد گذاشتن افراد در انتخاب شیوه تدوین طرح درس می‌تواند به آنها کمک نماید تا بصورت دلخواه این فرایند را در خود نهادینه کنند. طرح درس می‌تواند بصورت صوتی و تصویری و کاغذی باشد. بنابراین پیشنهاد می‌شود نحوه و ابزار تدوین طرح درس را خود انتخاب نمایند.

منابع:

- تقی پورظهير، علی، ۱۳۹۸، مقدمه‌ای به برنامه‌ریزی آموزشی و درسی، تهران: آگاه
- خسروی‌پور، بهمن و همایون، سیده کبری، ۱۳۹۸، ضرورت طرح درس در نظام آموزش عالی، چهارمین کنفرانس بین‌المللی دستاوردهای نوین پژوهشی در علوم اجتماعی، علوم تربیتی و روانشناسی
- رضای، طاهره؛ دشتی، زهرا؛ محبی، سیامک؛ و شریفی‌راد، غلامرضا، ۱۳۹۶، بررسی نگرش اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی قم در مورد طرح درس بر اساس مدل تضمین آموزش، فصلنامه مرکز مطالعات و توسعه‌ی آموزش علوم پزشکی، سال هشتم، شماره ۲، ۱۴۹-۱۴۳
- سالمی، محمد و الهام‌پور، حسین ۱۳۸۸، شناسایی عوامل عمده عدم گرایش دبیران به تهیه و استفاده از طرح درس در دبیرستانهای استان خوزستان، مجله علوم تربیتی، دوره ۵، سال ۱۶، شماره ۱، ۸۶-۶۹
- شعبانی، حسن، ۱۳۹۷، مهارت‌های آموزشی و پرورشی، ویراست سوم، تهران: سمت
- صابریان، معصومه و سالمی، صدیقه، ۱۳۸۳، چگونه طرح درس بنویسیم، تهران: سالمی
- صابریان، معصومه؛ حاجی آقاجانی، سعید؛ قربانی، راهب؛ ملک، مجتبی، ۱۳۸۲، نظرات اعضای هیئت علمی در مورد طرح تدوین درس، مجله آموزش در علوم پزشکی، شماره ۲، ۳۶-۳۳
- صفوی، امان اله، ۱۳۹۶، روش‌ها و فنون تدریس (متن کامل)، تهران: معاصر
- صیف، محمدحسن؛ چولکی، میرزا، ۱۳۹۵، بررسی علل روانشناختی مقاومت معلمان در طراحی و اجرای طرح درس روزانه و آرایه راهکارهای مناسب، دومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی و مطالعات اجتماعی ایران
- قاضی، شیرین؛ روستا، سجاد؛ و ابراهیم‌زاده، فرزاد، ۱۳۹۷، بررسی کیفیت طرح درس‌های آرایه شده اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی لرستان در سال تحصیلی ۹۴-۹۵، فصلنامه علمی-پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی لرستان، شماره ۳، دوره بیستم، ۸۹-۸۳
- مجدفر، مرتضی، ۱۳۸۵، طرح درس نرم‌افزاری مناسب در تکنولوژی آموزشی، تهران: چاپار فرزندگان
- میلر، جان، ۱۳۹۸، نظریه‌های برنامه درسی، ترجمه محمود مهرمحمدی، تهران: سمت
- نهادندی، رضا؛ لشکری، کبری؛ و تلخایی علیشاه، علیرضا، ۱۳۹۰، بررسی روش‌های ترغیب معلمان به استفاده از طرح درس در دوره راهنمایی تحصیلی شهرستان دماوند، فصلنامه اندیشه‌های تازه در علوم تربیتی، سال ۶، شماره ۴، ۱۳۶-۱۱۳
- نیازآذری، کیومرث، ۱۳۹۳، بررسی عوامل مؤثر بر تمایل به تنظیم طرح درس در فرایند تدریس، مجله پژوهش در برنامه ریزی درسی، سال ۱۱، دوره ۲، شماره ۱۵ (پیاپی ۴۲) ۸۰-۹۱
- نیک‌بخش، نوین؛ امری، پرویز؛ محمدی کناری، حوریه؛ رزاقی، خاطره، ۱۳۸۹، ارزیابی طرح‌درس‌های اعضای هیئت علمی دانشکده پزشکی و دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی بابل، مجله دانشگاه علوم پزشکی بابل، دوره ۱۲، ویژه‌نامه ۱، تابستان، ۱۸-۱۴

- Adib Haj Bagheri, M, et al. (2013). Assess the quality of the curriculum in selected schools of nursing faculty members elected Iran, *Journal of Educational Development Ahvaz*, Fourth year, No1, 25-33
- Atashk, M. (2010). Virtual Instructional Design Models, Second Conference on Electronic City, Tehran, June.
- Fattahi, Z, Jalili, Z, Mohamad Alizadeh, S, et al. (2009). Knowledge and Attitude of Faculty Members of Kerman University of Medical Science about Lesson Planning, *Journal of Medical Education*, Vol. 13, No. 3, 87-94
- König, Johannes; Bremerich-Vos, Albert; Buchholtz, Christiane; Glutsch, Nina. (2020). General pedagogical knowledge, pedagogical adaptivity in written lesson plans, and instructional practice among preservice teachers. *Journal of Curriculum Studies*, 52:6 , 800-822
- Milkova, s. (2012). strategies for Effective Lesson Planning, A valuable from: <http://www.crlt.umich.edu/gsis/p2-2>
- Mobaraki, A, Mohebbi Nobandegani, Z, Mahmoudi, F, et al. (2011). The Importance of Implementing Clinical Lesson Plans, and Related Obstacles According to the Instructors, *Iranian Journal of Medical Education*, Vol 11, No. 5
- Nagro, Sarah A; Fraser, Dawn W; Hooks, Sara D. (2019). Lesson Planning With Engagement in Mind: Proactive Classroom Management Strategies for Curriculum Instruction, *Intervention in School and Clinic* 1–10. © Hammill Institute on Disabilities 2018 Reprints and permissions: sagepub.com.
- Pramoosook, Issra; William, D; Magday, Jr. (2020). Move Confirmation and Teaching Strategy Identification of English Student-Teachers' Lesson Plans in the Philippines: A Rhetorical Framework for Novice Teachers International, *Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. Vol. 18, No. 12, 150-173
- Quinlan, Catherine. (2020). Analysis of preservice teachers' lesson plans to determine the extent of transfer of argumentation, *International, Journal of Science Education*, 1-17
- Sahin-Taskin, Cigdem. (2017). Exploring Pre-Service Teachers' Perceptions of Lesson Planning in Primary Education, *Journal of Education and Practice*, v8 n12, 57-63
- Wahman, M. Lauren; Peplow, Amber Burkett; Kumar, Rita; Refaei, Brenda. (2020). Benefits of Using Lesson Study for SoTL, *International Journal for the Scholarship of Teaching and Learning*, v14 n1, Article 2